

KREATIVNÍ PRÁCE S INFORMACEMI

TÉMA 9

Myšlenkové klobouky

Po nastudování byste měli:

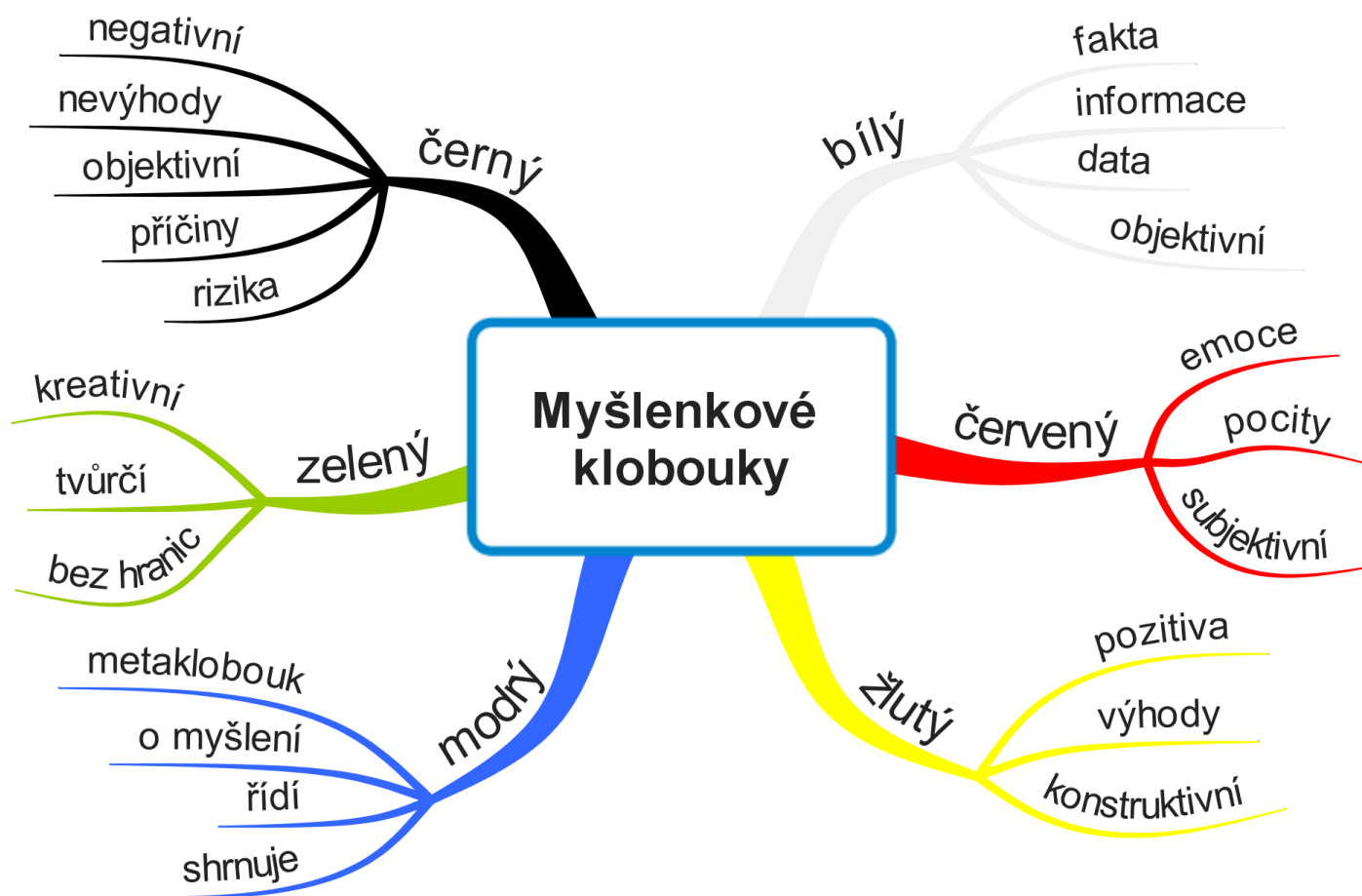
- » chápat princip metody myšlenkových klobouků,
- » aplikovat metodu skupinově i individuálně,
- » umět myslet efektivněji.

Myšlenkové klobouky

Často se při řešení problémů hledá, který z nápadů je nejlepší a bude nejlepším řešením. Po vygenerování nápadů např. z brainstormingu by měla přijít i fáze hodnocení. Pokud máte nápad a nejste si jím jisti, často zvolíte pro rozhodnutí klasickou tabulku, do které napíšete klady a zápory, případně použijete celou tabulku SWOT analýzy (silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby).

Edward de Bono posunul činnost myšlení o problému dál a vytvořil metodu šesti klobouků, která vám umožní myslet v širším spektru a oddělovat od sebe jednotlivé činnosti myšlení. Díky této metodě bude vaše myšlení jasnější a efektivnější a vaše rozhodování jednodušší.

Teorie

Metoda šesti myšlenkových klobouků je nástrojem, s jehož pomocí si můžete utřídit myšlenky a přemýšlet efektivněji. Metoda je připisována Edwardu de Bonovi, který ji popsal v knize *Six thinking hats*.

Jak již víte z první kapitoly, přemýšlíme různými způsoby. Bohužel nevyužíváme každé myšlení naplno, máme v hlavě spíše chaos než uspořádané myšlenky. Pokud se rozhodujeme pro nějakou činnost, často si zapisujeme klady a zápory a podle toho se rozhodujeme.

Edward de Bono se snaží pomocí metody šesti klobouků ukázat, že je potřeba zaměřit se vždy jen na jednu věc, oddělit city od logiky, informace od tvůrčí činnosti atp. Nepracuje pouze s klady a zápory. Rozdělil proces myšlení na šest částí a přiřadil jim barevné klobouky.

Metoda spočívá v tom, že nasazením klobouku (imaginárního) začínáte přemýšlet jen tak, jak vám dovoluje klobouk. A klobouk vám dovolí myslet pouze určitým způsobem.

Základem je tedy šest barev, přičemž každá symbolizuje jeden druh myšlení:

- » **Bílá** – fakta, nestrannost
- » **Červená** – emoce, pocity, předtuchy, intuice
- » **Černá** – negativní stránky, kritický pohled
- » **Žlutá** – pozitivní stránky, konstruktivní názory
- » **Zelená** – tvořivost, nové myšlenky, nové podněty
- » **Modrá** – odstup, organizace, „metaklobouk“ (přemýšlení o přemýšlení)

Díky této metodě se můžete odpoutat od klasického argumentačního stylu a převést jej do stylu mapovacího. Nejdříve „načrtnete“ mapu, pak vytyčíte „trasu“.

Aplikace metody

Podívejme se na to, co jednotlivé klobouky představují a jak lze metodu využít v praxi.

Bílý

S bílým kloboukem buďte nestranní, objektivní, nenabízejte interpretace a názory. Napodobte počítač. Soustředte se na **fakta**, ověřená i neověřená. Nezapomeňte, že není jenom pravda a nepravda. Existují i informace, které jsou pravdivé jen někdy, jen někde... Vždy však s bílým kloboukem myslíte na informace bez přidávání názorů, pocitů, předsudků apod. Zkuste se chovat jako stroj.

Červený

S červeným kloboukem sdělujete, jaký máte z věci **pocit**, soustředíte se na emoce, kterým jindy není dáván prostor. Vězte, že pokud na sobě máte červený klobouk, nemusíte nijak zdůvodňovat svoje tvrzení, neospravedlňujte se. Myslete na emoce obyčejné (strach, radost) i na ty složitější (dojem, vkus, tušení). U tohoto klobouku si dejte pozor, abyste nezačali hledat pozitiva a negativa, která patří pod jiné klobouky.

Žlutý

Se žlutým kloboukem jste **pozitivní a konstruktivní**. Snažte se být optimisté, pozitivně hodnotit. Odhalujte pozitivní postoje od praktického přístupu až po sny a vize. Poskytujte konkrétní návrhy a řešení. Ukažte jejich proveditelnost, efektivitu. Při objevení nového nápadu přichází žlutý klobouk na řadu dříve než černý. Žlutý klobouk je vždy objektivní, pokud možno bez emocí.

Černý

S černým kloboukem se stáváte kritikem. Upozorňujete na chyby, nedostatky, omyly. Odhalujete příčiny, proč něco nemůže fungovat. Ukazujete **vady, rizika a nebezpečí**. Černý klobouk nevyvolává spory. Můžete vyzkoušet pohled do budoucnosti a odhadovat možná rizika. Pokládejte i negativní otázky. Buďte však objektivní, pokud možno bez emocí.

Zelený

Se zeleným kloboukem přichází **tvůrčí** myšlení. Zelená barva je symbolem plodnosti a růstu. Pokud jej máte na hlavě, je na řadě hledání alternativ a překonávání hranic známého a zjevného. Se zelenou můžete být provokativní ve svých nápadech.

Modrý

Modrý klobouk symbolizuje samotné myšlení, s modrou **přemýšlíte o myšlení**. Stáváte se „dirigentem orchestru“, řídíte a organizujete. Rozhodujete, kdy se bude jaký klobouk nasazovat, jaká témata se budou probírat, jak se bude postupovat. S modrou byste měli formulovat problémy, vytvářet shrnutí a závěry procesu myšlení. Součástí úkolů modrého klobouku je také hlídat dodržování pravidel a zabraňování sporům.

Možnosti použití ve skupině

Při skupinové technice můžete zvolit jednoho člena, který dostane modrý klobouk. Následně se nabízí dvě možnosti:

- » Všichni ve skupině budou mít vždy **jeden druh klobouku** a budou tak **myslet v jednu chvíli** stejně. Barvy se vystřídají na povel modrého klobouku. Tato metoda je vhodná např. pro větší množství lidí ve skupině nebo také pro začátečníky, kteří potřebují podporu skupiny naladěné do stejné barvy.
- » Každý z členů skupiny bude mít **jinou barvu klobouku** a barvy se budou **střídat** na povel modrého klobouku. Tato metoda je nejvhodnější pro šest lidí (klobouků je také šest), ale lze ji aplikovat i v jiném počtu účastníků.
- » Další možností je nezvolit si jednoho člena s modrým kloboukem, ale nechat modrý klobouk kolovat mezi všemi členy skupiny.

Příklad

Pracovní skupina z reklamní agentury dostala za úkol vymyslet nový design obalu na zápalky. Skupina provedla brainstorming a získala množství nápadů. Nyní se nachází ve fázi, kdy musí vybrat vhodný nápad a dojít ke konečnému řešení. Zvolený vedoucí skupiny dostane modrý klobouk a vyzve ostatní k práci. Jednotlivé nápady postupně přijímá a pomocí metody šesti klobouků o nich skupina přemýšlí. Nejdříve si všichni nasadí bílý klobouk a k jednomu nápadu řeknou fakta, která o něm vědí. Následuje červený klobouk, všichni pojmenují své pocity z nápadu. U žlutého a černého klobouku pohovoří o pozitivních a negativních. Při zeleném klobouku hledají další alternativy nápadu, které mohou zhodnotit opět žlutým, černým a červeným kloboukem.

Individuální použití

Techniku můžete používat i samostatně bez podpory skupiny. Modrý klobouk máte neustále, sledujete tak celý proces vašeho myšlení. Další klobouky postupně střídáte. Po vystřídání všech klobouků můžete modrým kloboukem zhodnotit proces a případně střídání klobouků opakovat s dalšími myšlenkami.

Vyhodnocení výsledků

Během praktikování techniky je vhodné si všechny myšlenky zapisovat, nejlépe na papír podle barev klobouků. Výsledný zápis je pak důležité zpracovat, ve kterém hraje velkou roli modrý klobouk, jenž má nejlepší přehled o proběhlé technice.

Zápisky je možné vytřídit:

- poškrtat ty, které neplatí, nejsou vhodné nebo je není možné za žádných okolností realizovat,
- zakroužkovat či jinak zvýraznit ty, které jsou nejzajímavější a je vhodné nad nimi ještě diskutovat,
- barevně vyznačit myšlenky, které spolu souvisejí (např. všechna slova červeně podtržená patří do jedné kategorie).

Pokud vám z techniky nevzešly zajímavé či podnětné myšlenky nebo jste nedošli k závěru (např. k rozhodnutí, zda nápad aplikovat či neaplikovat), je vhodné techniku udělat ještě jednou s odstupem několika hodin nebo jedním dnem. Pokud jste prováděli techniku sami a nedošli jste k výsledku, přivzvěte pro druhý běh alespoň jednoho dalšího jedince.

Zapamatujte si, že

- » můžete klobouky sundat, a dokonce nemít na hlavě žádný, pokud vám dané myšlení právě nevyhovuje,
- » šest klobouků nepokrývá celé spektrum myšlení,
- » můžete myslet v rolích (když si budete hrát na myslitele, stanete se jím); nebojte se vžít se do různých rolí a vystoupit ze své osoby (buďte např. úředník, režisér, spisovatel apod.),
- » metoda je velmi vhodná v pokročilé fázi řešení problému, kdy již máme shromážděné nápady (např. pomocí brainstormingu) a hledáme další možnosti, hodnocení, řešení,
- » i když jsou pravidla daná, nic vám nebrání metodu si upravit, pokud vám to bude vyhovovat,
- » je vhodné zaznamenávat si nápady na větší papír a zapisovat si vše bez sebekritiky,
- » pokud skupina zná pravidla, můžete používat fráze typu „sundej si už ten černý klobouk a pojd' se dívat na svět žlutým kloboukem“ namísto věty „přestaň už být tak negativní a hledej také něco pozitivního“.

Zdroje a nástroje

Literatura

1. BONO, Edward de. *Šest klobouků aneb Jak myslet*. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-128-7.
2. HAUSENBLAS, Ondřej. Rozmotat své myšlení aneb Šest myslitelských klobouků. *Kritické listy* 6. [online]. [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty6_6klobouku.